

POLSKIE BADANIA GEBOTANICZNE
POZA GRANICAMI KRAJU
Materiały 36 Seminarium Geobotanicznego,
Warszawa, 15–16.03.1991
Redakcja: J. B. Faliński & Z. Mirek

POLISH GEBOTANICAL INVESTIGATIONS
ABROAD
Materials of the 36th Geobotanical Seminar,
Warsaw, 15–16 March 1991
Edited by: J. B. Faliński & Z. Mirek

STATUS FITOCENOTYCZNY I STRUKTURA POPULACJI *LINARIA ODORA* S.L. W POŁUDNIOWO-WSCHODNIEJ EUROPIE

Phytocoenotic status and populations structure of *Linaria odora* s.l. in SE Europe

Jadwiga STASIAK

Summary. *Linaria odora* (Bieb.) Fisch. (= *L. dulcis* Klok.) grows along the Don river and its two tributaries (former Soviet Union) on the loose grey alluvial or alluvial-lake terrace sands, with pH = (4.8) 5.0–6.5 (6.8). In natural or seminatural patches of psammophilous phytocoenoses the taxon was almost a constant component but it was usually dispersed in loose-sods. Species get ejected from the sheep-runs in the sand-steppes. *L. odora* was to be found in abundance in heavily antropogenical disturbed places, where the old density psammophilous-sods rapidly get mineralization and where the competitively stronger tussock grasses and mosses do not occur no longer. Along the N coastal of Azov Sea was lacking the suitable habitats for settlement of *L. odora*; dry steppe develops here on the loamy substratum.

Key words: *Linaria odora*, continental psammophyte, sand-steppes, SE Europe

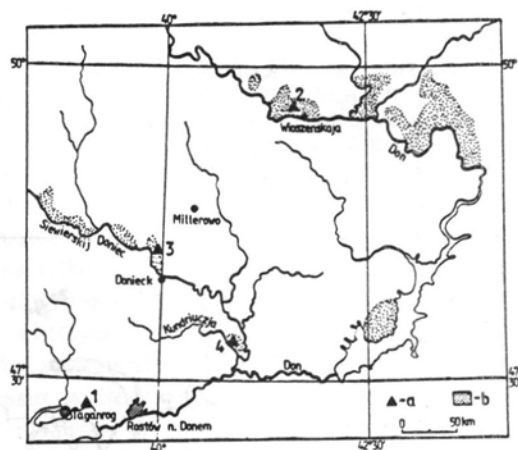
Dr Jadwiga Stasiak, Centrum Biologii Morza, Polska Akademia Nauk, ul. Św. Wojciecha 5, 81–347 Gdynia

W latach 1985 i 1986 uczestniczyłam w kilku wyprawach terenowych zorganizowanych przez Katedrę Botaniki Uniwersytetu w Rostowie nad Donem (były ZSSR). Obiektami wypraw były stępy w strefie przybrzeżnej Morza Azowskiego oraz śródlądowe nad Donem i jego dwoma dopływami (Ryc. 1).

Celem penetracji fitocenoz stepowych było notowanie przedstawicieli kompleksu *Linaria odora* s.l., obserwacja siedlisk, zbiorowisk, rejestracja wybranych właściwości grupowych populacji, jak zagęszczenie w powiązaniu ze strukturą wielkości. Terenowe badania nad lnicą wonną w centrum kontynentalnej części jej zasięgu, poznanie jej zmienności osobniczej, w zależności od zajmowanych siedlisk i różnorodności fitocenoz, w których uczestniczy, miały (obok badań zielnikowych) pierwszorzędą wagę dla autorki, prowadzącej rewizję systematyczną tego kompleksu. Badania były też interesujące dla porównań z dysjunktywnym, przybaltyckim taksonem *L. odora* (Bieb.) Fisch. subsp. *loeselii* (Schweigg.) Hartl [3, 4, 5]. Metody i częściowe wyniki badań przedstawiono w oddzielnej pracy [6].

Wymagania ekologiczne i skala fitocenytyczna jednego z przedstawicieli z kompleksu *L. odora* (Bieb.) Fisch. (= *L. dulcis* Klok.) przedstawiają się następująco: na przykładowych stanowiskach występował na luźnych, szarych piaskach aluwialnych lub aluwialno-jeziornych, kwaśnych lub o odczynie zbliżonym do obojętnego. Nie stwierdzono go w suchym stepie na północnym brzegu i pobrzeżu Morza Azowskiego. Zdegradowany przyazowski czarnoziem (o ilastej strukturze) nie jest bowiem odpowiednim siedliskiem dla osiedlenia się lnicy wonnej.

W fitocenozach psammofilnych z udziałem *L. odora* uczestniczyła obszerna grupa gatunków (sub)kontynentalnych (około 61%). Ubożoziółoroślowy kostrzewowo-ostnicowy piaszczysty step (według rosyjskiej typologii zbiorowisk [1]) wydaje się być kompleksową jednostką synsocjologiczną i wymaga analizy regionalnej i międzyregionalnej zmienności zbiorowisk w oparciu o metody śródkowoeuropejskiej

Rys. 1. Rozmieszczenie badanych stanowisk, a – stanowiska 1–4, b – piaski.

Fig. 1. Distribution of localities investigated, a – localities 1–4, b – sands.

fitosocjologii. Z pewnością nowa klasyfikacja zbiorowisk z obszaru byłego ZSRR [2] pozwoli na konkretniejszą ocenę zakresu skali fitocenytycznej *L. odora* w SE Europie i Azji. Lnica wonna w dorzeczu Donu była niemal stałym składnikiem niezbyt zwartych naturalnych lub półnaturalnych muraw napiaskowych. Niewielkie jej populacje znaleziono też na okrajach borów sosnowych, na polanach i na obrzeżach rozległych pastwisk, gdzie najintensywniej rości *Stipa capillata* i *Poa crispera*. Słaba konkurencyjność i nie znosząca deptania *L. odora* zanikła. Natomiast w miejscach o silnie naruszonej murawie (np. przeoranej pod uprawę sosny) i w miejscach nierozwianych, zachowywała się ona nadzwyczaj ekspansywnie.

LITERATURA

- [1] GRIBOVA C. A., ISAČENKO T. I., LAVRENKO E. M. 1980. Rastitel'nost' evropejskoj časti SSSR. Nauka, Leningradskoje otd., Leningrad, ss. 429
- [2] KOROTKOV K., MOROZOVA O., BELANOVSKAJA E. 1991. The USSR vegetation syntaxa Prodromus. (ed. G. Vilček), ss. 300.
- [3] STASIAK J. 1987. The distribution and state of maintenance of populations of *Linaria odora* (Bieb.) Fisch. subsp. *loeselii* (S Schweigg.) Hartl on coastal sand-du-

- nes in Poland, *Zesz. Nauk. Wydz. BGiO UG, Biol.* 1987: 79–88.
- [4] STASIAK J. 1988. *Linaria odora* (Bieb.) Fisch. subsp. *loeselii* (Schweigg.) Hartl, W: A. JASIEWICZ (red.), *Materiały do poznania gatunków rzadkich i zagrożonych Polski, Cz. 1. Fragm. Flor. Geobot.* 33(3/4): 407–416.
- [5] STASIAK J. (w druku). Fenologia i dynamika wzrostu populacji *Linaria odora* (Bieb.) Fisch subsp. *loeselii* (Schweigg.) Hartl na wydmie nadmorskiej. *Zesz. Nauk. Wydz. BGiO UG, Biol.*
- [6] STASIAK J. (manuskrypt). Materiały do poznania skali fitocenotycznej *Linaria odora* (Bieb.) Fisch. w południowo-wschodniej Europie.

Instytucje współorganizujące badania:

Centrum Biologii Morza, Polska Akademia Nauk, Gdynia;
Uniwersytet w Rostowie nad Donem, Rostów nad Donem,
Rosja